

Člověk ve futrálu

Na samém okraji vesnice Mironosické se ve stodole starosty Prokofije uložili k noclehu opozdílí lovci. Byli jen dva: zvěrolékař Ivan Ivanyč a profesor gymnázia Burkin. Ivan Ivanyč měl prapodivné dvojité příjmení – Čimša-Himálajský, jež se k němu vůbec nehodilo, a tak mu v celém kraji říkali jen křestním jménem a jménem po otci; žil na hřebčíně nedaleko města a lovit si vyšel, aby se nadýchal zdravého vzduchu. Zato Burkin, který učil na gymnáziu, byl každý rok hostem hraběte P. a už dávno platil v kraji za zdejšího.

Nespali. Ivan Ivanyč, vysoký hubený stařec s dlouhými kníry, seděl před vchodem a pokuřoval z dýmky; ozařoval ho měsíc. Burkin ležel uvnitř na seně a v přítmí ho nebylo vidět.

Vyprávěli si všelijaké historky. Mezi jiným přišla řeč na to, že starostova manželka Mavra, zdravá, rozhodně ne hloupá žena, za celý svůj život nevyšla z rodné vesnice a nikdy nespatriła město ani železnici. Posledních deset let seděla za pecí a vycházela z domu jen v noci.

„Na tom není nic kdovíjak divného!“ mnil Burkin. „Na světě je dost lidí samotářské povahy, kteří se podobně jako rak poustevník nebo hlemýžd' stahují do své ulity. Možná že je to projev atavismu, krok nazpět k těm časům, kdy předci člověka nebyli ještě společenští tvorové a žili osaměle ve svých brlozích, možná však, že je to jedna z odrůd lidské povahy – kdo ví? Přírodní vědy nejsou můj obor a nemohu se pouštět do takových problémů, chci jen upozornit, že takoví lidé jako Mavra nejsou řídkým zjevem. Tak třeba hned u nás, abychom nechodili pro příklad příliš daleko, umřel asi před dvěma měsíci jeden můj kolega, jistý Bělikov, profesor řeckého jazyka. Jistě jste o něm slyšel. Byl pozoruhodný tím, že vždy a všude, třeba za nejlepšího počasí chodil v galoších, s deštníkem a v stejném va-

tovaném kabátě. Deštník měl v pouzdře, i hodinky měl v pouzdře z šedé semišové kůže, a když vyndával nožík, aby si ořezal tužku, vytahoval i ten z pouzdříčka. Obličej měl, zdálo se, také schovaný v pouzdře, protože ho stále zakutával do vyhrnutého límce. Nosil tmavé brýle, teplou kazajku, strkal si vatu do uší, a kdykoliv si sedl do drožky, museli stáhnout střechu. Zkrátka a dobře, ten člověk projevoval neustálou a nezkroutnou touhu něčím se obalit, omotat se, tak říkajíc, pouzdrém, jež by ho izolovalo, ochránilo před vnějšími vlivy. Skutečnost ho znepokojovala, neustále nutila do střehu, a snad aby nějak ospravedlnil tu svou plachost, ten svůj odpor k přítomnosti, chválil pořád jen minulost, to, co nikdy nebylo. I ty mrtvé jazyky, jimž vyučoval, hrály vlastně úlohu deštníku a galoší a měly ho chránit před skutečným životem.

Ó, jak zvukný, jak nádherný je jazyk řecký! říkával s blaženou tváří, a jako by chtěl svá slova ilustrovat, pronášel s přimhouřenýma očima a se zdviženým prstem: Anthrópos!

Také své myšlenky se snažil Bělikov schovat do pouzdra, jemu byly jasné jen ty oběžníky a ty staté v tisku, v nichž se něco zakazovalo. Zakazovalo-li se žákům v oběžníku vycházet na ulici po deváté hodině večerní nebo zapovídala-li se v nějakém článku smyslná láska, bylo to pro něho přesné a jasné: zapovídá se a basta! Zato v dovolování a v povolování hledal vždy pochybné prvky, něco nedořečeného, nejasného. Když ve městě povolili dramatický kroužek nebo čítárnu či čajovnu, pokyvoval hlavou a tiše říkal:

Ono se řekne tak a tak, to je všecko hezké, ale kdoví k čemu to povede.

Jakýmkoliv přestupkem, pokleskem, porušením pořádku byl přiváděn do zoufalství, i když se ho věc zdánlivě vůbec netýkala. Když se někdo z kolegů opozdil na bohoslužby nebo když se doslechl o nějakém uličnictví studentů, když uviděl třídní dozorkyni pozdě večer s důstojníkem, vždycky se nesmírně rozčilil a pořád si vedl svou, kam že to povede. A na učebních poradách nás doslova mořil

svou ostražitostí, podezíravostí a svými jakoby z pouzdra vysypávanými úvahami o tom, jak se na chlapeckém i dívčím gymnáziu mládež špatně chová, jak příliš hlučí ve třídách – ach, jen aby se to nedoneslo nadřízeným úřadům, ach, jen aby to k něčemu nevedlo – a kdyby vyloučili z druhé třídy Petrova a ze čtvrté Jegorova, to by bylo dobře. A co myslíte? Svými vzdechy, svým skuhráním, svými tmavými brýlemi na bledém drobném obličejíčku – měl malý obličej, víte, jako tchoř – nás všechny drtil a my povolovali, snižovali jsme Petrovovi a Jegorovovi známku z mravů, vyměřovali jsme jim karcer a nakonec jsme Petrova i Jegorova vylučovali. Měl zvláštní zvyk chodit za námi do bytu. Zajde k profesorovi, posadí se a mlčí, zdá se, že chce cosi vyzozorovat. Posedí tak mlčky hodinu, dvě a odejde. Říkal tomu *utužování dobrých vztahů mezi kolegy* a ty jeho návštěvy a vysedávání u nás nebyly pro něho zřejmě nic snadného, zřejmě to dělal proto, že to pokládal za svou přátelskou povinnost. My profesori jsme se ho báli. Měl z něho strach dokonce i ředitel. A řeknu vám, že ačkoliv náš profesor je tvor myslící, řádný, odchovaný Turgeněvem a Ščedrinem, měl ten člověk, nosící pořád galoše a deštník, naše gymnázium v hrsti celých patnáct let. Ale kdyby jen gymnázium! Celé město! Naše dámy nepořádaly v sobotu domácí představení ze strachu, aby se to nedověděl. Také duchovní se před ním ostýchali jíst něco jiného než postní jídlo a báli se hrát karty. Působením takových lidí jako Bělikov začali mít lidé v našem městě za posledních deset patnáct let strach ze všeho. Bojí se mluvit nahlas, posílat dopisy, přátelit se, číst knihy, bojí se pomáhat chudým, vzdělávat se...

Ivan Ivanyč zakašlal, aby se dostal ke slovu, ale nejprve si ještě zapálil dýmku a vzhlédl k měsíci, a teprve pak řekl:

„Tak je to. Přemýšlející, řádní lidé, kteří čtou Ščedrina i Turgeněva, různé ty Buckly a tak dále, se přesto poddají, snášejí to. V tom to právě všecko vězí.“

„Bělikov bydlel ve stejném domě jako já,“ pokračoval Burkin. „Ve stejném poschodí, dveře našich bytů byly proti sobě, a tak jsem ho vídal často a poznal jsem jeho soukromý život. Doma to u něho nebylo jiné: župan, vlněná čepice se střapcem, okenice, zástrčky, celá řada různých zákazů, předpisů a – ach, jen aby z něčeho něco nebylo! Postní jídlo je škodlivé, ale nepostní se jíst nesmí, nebo ještě řeknou, že Bělikov nedrží půst, a tak byl jeho hlavní jídlo candát na másle, jídlo ne docela postní, ale nedá se také říct protipostní. Služku neměl, protože se bál, aby se nedostal do řečí, ale zaměstnával kuchaře Afanasije, asi šedesátiletého, věčně podnapilého potrhleho staříka, který byl kdysi důstojnickým sluhou a naučil se trochu kuchtit. Tenhle Afanasij stál obyčejně se zkříženýma rukama u dveří, vzdychal a brebtlal neustále jedno a totéž:

„To se *jich* teď rozplemenilo!“

Bělikovova ložnice byla maličká jako škatulka, nad postelí byla nebesa. Když ulehl, přikrýval se přes hlavu. Bylo mu horko, dusno, zamčenými dveřmi lomcoval vítr, v kamnech hučelo, z kuchyně bylo slyšet vzdechy, nevěstící nic dobrého...

A pod pokrývkou na něho padala hrůza. Bál se, aby se něco nestalo, aby ho Afanasij nepodřezal, aby se k němu nevloupali zloději. Když usnul, měl neklidné sny, a tak když jsme ráno spolu chodívali do školy, byl zasmušilý, bledý a bylo zřejmé, že hlučné gymnázium, do kterého šel, budí hrůzu a odpor celé jeho bytosti a že není nic snadného pro něho, člověka samotářského, kráčet vedle mne.

V našich třídách se přesprávil hlučí, říkával, jako by se snažil vysvětlit své těžké chmury. Kam tohle povede!

A představte si, že tenhle profesor řečtiny, tenhle člověk ve futrálu, se div neoženil.“

Ivan Ivanyč se překvapeně ohlédl do stodoly a řekl:

„To je vtip!“

„Opravdu, div se neoženil, jakkoliv je to divné. Přidělili k nám nového profesora dějepisu a zeměpisu, jakéhosi Kovalenka, Michaila

Savviče, Ukrajince. Nepřijel sám, ale se svou sestrou Váreňkou. On byl mladý, vysoký, snědý, s hromotluckýma rukama, už jeho vizáž napovídala, že hovoří basem, a skutečně, hlas mu duněl jako sud: bu-bu-bu... Ona však už zralá, asi třicetiletá, ale také vysoká, urostlá, černobrvá, ruměná – zkrátka žádná dívenka, ale rozinka, a jak čilá, veselá, věčně si prozpěvuje maloruské romance, pořád se směje. Jen se jí něco zazdá a už se otrásá zvuchým smíchem: cha-cha-chá! Poprvé jsme se s Kovalenkovými blíže seznámili, vzpomínám si, o ředitelových jmeninách. Mezi přítomnými přehnaně škrobenými pedagogy, kteří chodí i jmeniny slavit jen z povinnosti, vystala náhle, k mému úžasu jako z pěny nová Afrodité: chodí s podeprými boky, výská, zpívá, tančí... Zazpívala s citem Věje větřík, pak ještě romanci a ještě něco, všechny nás okouzila. Všechny, dokonce i Bělikova. Přisedl k ní a sladce se usmívaje, řekl:

Maloruský jazyk připomíná svou něžností a lahodnou zvuchností starořečtinu.

To jí zalichotilo a začala mu zaníceně a přesvědčivě vyprávět, že má v gadjačském újezdě statek a na tom statku žije její maminka, a mají tam takové hrušky, takové dýně, takové kabaky. Na Ukrajině se říká tykvi kabak, ale kabaku šink. Vaří tam u nich zelňačku červenou i modrou, *tak dobrou, tak dobrou, že je to prostě – hrozná!*

Posloucháme, posloucháme a najednou nás všechny osvítlí táž myšlenka.

Neškodilo by, kdybychom je dali dohromady, řekla mi tiše žena ředitele.

Všechny nás náhle kdovíproč napadlo, že Bělikov je svobodný, a všichni jsme se náhle podivili, že nám to do té doby docela ušlo a že jsme si nevšimli tak závažné podrobnosti jeho života. Jaký má vůbec vztah k ženě, jak řeší tuto životně důležitou otázku? Předtím nás to vůbec nezajímalo, ani ve snu nás nenapadlo, že člověk, který nosí za každého počasí galoše a spí pod nebesy, by mohl milovat.

Jemu je už hodně přes čtyřicet a jí asi tak třicet... objasňovala ředitelova choť svou myšlenku. Mám dojem, že by se za něho provdala.

Co se toho jen u nás na venku z nudy napáše! Co neužitečných, nesmyslných věcí! To proto, že se tu nedělá vůbec nic užitečného. Tak proč se nám třeba náhle zachtělo oženit toho Bělikova, kterého jsme si ženatého neuměli vůbec představit? Ředitelova a inspektora žena i všechny ostatní dámy z naší školy oživly, ba i zkrásněly, jako by objevily nějaký životní cíl. Ředitelova choť má v divadle předplacenou lóži a co nevidíme, v té lóži sedí Váreňka s náramným vějířem, září štěstím a vedle ní Bělikov, maličký a pokřivený, jako by ho vytáhli z domova kleštěmi. Pořádám večírek a naše dámy bezpodmínečně žádají, abych pozval jak Bělikova, tak Váreňku. Zkrátka, celý aparát se dal do pohybu. Ukázalo se, že by Váreňka proti vdavkám nebyla. Její život u bratra nebyl nikterak veselý, vždyť kdekdo věděl, že se celé dny hádají a škorpí. Odehrávaly se takové výjevy: Kovalenko jde po ulici, vysoký, zdravý jako buk, ve vyšívané košili, kadeř mu leze zpod čapky do čela; v jedné ruce má balíček knih, v druhé silnou sukovici. Za ním jde jeho sestra, rovněž s knihami.

„Poslyš, Michálku, ale tys to nečetl!“ pře se s ním hlasitě. „Věř, vím to, přísahám ti, žes to nikdy nečetl!“

„A já ti říkám, že jsem to četl!“ křičí Kovalenko a buší holí do chodníku.

„Ach, můj ty bože, Míšo! Pročpak se rozčiluješ, jednou si musíme zásadně pohovořit!“

„Ale já ti říkám, že jsem to četl!“ křičí ještě víc Kovalenko.

A doma, jak přijde někdo cizí, hned je z toho váda. Podobný život ji jistě omrzela, jistě tu byla touha po vlastním hnízdě, i věk bylo nutno vzít v úvahu. Tady už se nedalo příliš vybírat, v jejím věku se žena vdá za kohokoliv, třeba za profesora řečtiny. Stejně je třeba říct, že většině našich slečen je jedno, za koho se vdají, jen když se vdají. Ať tak či onak, Váreňka začala projevovat našemu Bělikovovi zjevnou přízeň.

A co Bělikov? Ten navštěvoval Kovalenkovy stejně jako nás. Přijde, sedne si a mlčí. Mlčí a Váreňka mu zpívá Duje větrík, nebo na něj nyněv hledí svýma černýma očima a najednou zas vybuchne: „Cha-cha-cha-cha!“

V záležitostech lásky a zejména při ženitbě hraje přemlouvání velkou roli. Všichni – kolegové i jejich manželky – začali Bělikova ujišťovat, že se musí oženit, že mu v životě nezbývá už nic jiného než se oženit. Všichni jsme mu blahopřáli a s vážnou tváří jsme mu říkali všelijaké hlouposti, jako že manželství je závažný krok a podobně. A Váreňka byla ke všemu hezká a zajímavá, její otec byl státní rada, měla statek a co hlavního, byla to první žena, která se k němu chovala laskavě, srdečně. Zatočila se mu tedy hlava a rozhodl se, že se musí opravdu oženit.“

„Tak to bylo načase sebrat mu ty jeho galoše a deštník,“ poznamenal Ivan Ivanyč.

„Představte si, to se ukázalo zhola nemožné. Dal si na stůl Váreňčin portrét, pořád ke mně zacházel a mluvil o Váreňce, o rodinném životě, o tom, že je manželství závažný krok, často vyesedával u Kovalenků, ale způsob života nezměnil ani v nejmenším. Spíš naopak, rozhodnutí, že se ožení, mu navenek spíš uškodilo, spadl se a pobledl, zdálo se, že si zalezl do svého pouzdra ještě hlouběji.

„Varvara Savvišna se mi líbí,“ říkal mi s mírným, křivým úsměvem, „a dobře vím, že oženit se musí každý, ale... víte, všechno to přišlo tak náhle... Musím si to rozmyslet.“

„Co si ještě chcete rozmýšlet?“ já na to. „Ožeňte se, a bude to.“

„Nikoliv, ženitba je závažný krok. Nejdříve je nutno uvážit nastávající povinnosti, tu odpovědnost... k čemu to povede. Tolik mi to vrtá v hlavě, že teď celé noci nespím. Přiznám se, mám strach: mají s bratrem tak divný způsob myšlení, uvažují, víte, nějak prapodivně, i povahu mají takovou čilou. Ožením se a nakrásně se ještě dostanu do nějaké bryndy.“

A tak se pořád nemohl rozhodnout, aby požádal o její ruku, a pořád to všecko odkládal k velkému rozhořčení inspektorovy ženy a všech našich dam. Pořád uvažoval o nastávajících povinnostech a odpovědnosti a denně zatím chodil s Váreňkou na procházku, snad proto, že si myslel, že se to v jeho situaci sluší, a přicházel si ke mně pohovořit o rodinném životě. A nejspíš by se byl nakonec i rozhodl a bylo by se uzavřelo jedno z těch nepotřebných hloupých manželství, jakých se u nás z nudy a z dlouhé chvíle uzavírají tisíce, kdyby se byl býval náhle nezběhl kolossalischer Skandal. Musím ještě říct, že Váreňčin bratr, Kovalenko, nenáviděl Bělikova od chvíle, kdy ho poprvé spatřil, a že ho vůbec nesnášel.

„Nechápu,“ říkal nám a krčil rameny, „nechápu, jak můžete vystát toho špicla, ten odporný zjev. Ach, páni, páni, jak tady můžete žít? Ovzduší tu máte k zalknutí, k zvracení! A to si říkáte pedagogové, učitelé? Činovníci jste, tady to není chrám vědy, ale zaopatřovací ústav, je to tu zatuchlé jako v policejní strážnici. Ne, braši, chvíli tu s vámi ještě pobudu a pak odjedu domů na náš statek a budu tam lovit raky a učit vesnické děti. Odjedu a vy si tu zůstaňte s tím svým Jidášem, ať si tu pukne.“

Nebo se smál, až slzel, hned basem, hned tenkým, pisklavým hláskem, a ptal se mě, rozhazuje rukama:

„Načpak u nás vyesedává? Co u nás chce? Sedí a kouká!“

Dal dokonce Bělikovovi přezdívku *parazit a pavouk* a my se pochopitelně střežili mluvit s ním o tom, že se jeho Váreňka chystá si pavouka vzít. A když mu jednou ředitelova žena naznačila, že by bylo dobře, kdyby si jeho sestra vzala tak solidního, všemi váženého člověka, jako je Bělikov, zamračil se a zavrčel:

„To není moje věc. Ať si vezme třeba zmiji, já se nerad pletu do cizích záležitostí!“

A poslyšte, co bylo dál. Nějaký uličník nakreslil takovouhle karikaturu: Bělikova v galoších a ve vykasaných kalhotách, s deštníkem, jak si vede pod paží Váreňku. A pod to napsal: Zamilovaný Anthrópos.

Podoba, věrte, věrná, obdivuhodná. Malíř pracoval asi nejednu noc, protože všichni profesori chlapeckého i dívčího gymnázia, profesori semináře, úředníci, každý dostal po exempláři. Jeden dostal i Bělikov. Karikatura na něho zapůsobila zdrcujícím dojmem.

Vyjdeme spolu z domu, bylo to právě prvního května, v neděli, a měli jsme, učitelé i žáci, společný sraz u gymnázia a pak výlet do háje za městem – vyjdeme vám tenkrát a on je zsinálý, zachmuřenější než mračno.

„Jak zlí a nedobří jsou lidé!“ zašeptal a rty se mu zachvěly.

Bylo mi ho až líto. Jdeme tedy a náhle, jen si představte, jede kolem nás na kole Kovalenko a za ním, také na kole, Váreňka, ruměná, udýchaná, ale veselá a jará.

„My jedeme napřed,“ volá na nás. „Dneska je přece tak krásně, tak krásně, že je to hrozné.“

A zmizeli nám z očí. Zsinálý Bělikov vedle mne zbělel a doslova zkameněl. Zastavil se a dívá se na mě.

„Dovolte, co se to děje?“ zeptal se. „Nebo mě klame zrak? Sluší se snad pro profesory a pro ženy, aby jezdili na kole?“

„Co by na tom bylo neslušného?“ řekl jsem. „Ať jim to jde k duhu!“

„Ale jak to?“ vykřikl ohromen mým klidem. „Co to říkáte?“

Byl z toho tak zničený, že ho přešla na výlet chuť a vrátil se domů.

Druhý den si pořád nervózně mnul ruce a trhal sebou. Bylo vidět, že mu není dobře. Odešel dokonce, poprvé v životě, domů před koncem vyučování. Ani neobědval. A když se chýlilo k večeru, oblékl se co nejtepleji, třeba že bylo venku krásné letní počasí, a šoural se ke Kovalenkovým. Váreňka nebyla doma, zastihl jen jejího bratra.

„Posaďte se laskavě,“ vybídl ho Kovalenko ledově a svraští obočí. Tvář měl ospalou, odpočíval totiž po obědě a byl velmi rozmrzelý.

Bělikov proseděl mlčky asi deset minut a spustil:

„Přišel jsem k vám, abych ulevil své duši. Je mi velice, velice těžko. Nějaký nestoudný kreslíř zesměšnil mne a ještě jednu osobu, nám oběma blízkou. Cítím povinnost ujistit vás, že na tom nenesu žád-

nou vinu... Nezavdal jsem nijakou příčinu k takovému výsměchu – naopak choval jsem se po celou dobu bezúhonně.“

Zamračený Kovalenko seděl a neodpovídal. Bělikov maličko vyčkal a pak tichým, truchlivým hlasem pokračoval.

„A ještě něco mám na srdci. Sloužím už dlouhá léta, kdežto vy teprve začínáte. Jako váš starší kolega pokládám tedy za povinnost dát vám výstrahu. Jezdíte si na kole, ta zábava je však naprosto nedůstojná vychovatele mládeže!“

„Pročpak?“ optal se Kovalenko svým basem.

„Co vám mám, Michail Savviči, ještě vysvětlovat? Není vám to snad jasné? Jezdí-li učitel na kole, co zbývá žákům? Ti aby už chodili po hlavě! A nebylo-li to povoleno žádným oběžníkem, nesmí se to! Ohromili jste mě včera! Když jsem spatřil vaši sestru, zatmělo se mi před očima. Žena nebo dívka na kole! Jaká hrůza!“

„Co si vlastně přejete?“

„Přeji si jen jedině, Michail Savviči – a to, varovat vás. Jste mladý člověk, máte budoucnost před sebou, je třeba, abyste si vedl velice, velice opatrně. Ale zatím jen chybujete, ach, tolik chybujete! Chodíte si ve vyšívané košili, pořád s nějakými knihami, a teď ještě ke všemu to kolo. To, že vy a vaše sestra jezdíte na kole, se ještě doví ředitel a půjde s tím na inspektora... Myslíte, že vám to prospěje?“

„Do toho, že já a sestra jezdíme na kole, nikomu nic není!“ řekl Kovalenko a zbrunátněl. „A toho, kdo se bude chtít míchat do mých domácích a rodinných záležitostí, pošlu ke všem čertům!“

Bělikov zbledl a vstal.

„Chcete-li se mnou mluvit takovým tónem, nemohu pokračovat!“ prohlásil. „Vyprošuji si, abyste se v mé přítomnosti vyjadřoval podobným způsobem o představených. Sluší se, abyste zachovával ke svým představeným úctu!“

„Řekl jsem snad něco špatného o představených?“ optal se Kovalenko a nenávistně se na něho podíval. „Buďte tak laskav a nechte

mě na pokoji! Jsem čestný člověk a s takovým pánem, jako jste vy, se bavit nebudu. Nesnáším donašeče!

Bělikov poplašeně vyskočil a začal se chvatně, s ustrašeným výrazem oblékat. Vždyť to bylo v jeho životě poprvé, co vyslechl takové hrubosti.

„Říkejte si, co je vám libo!“ pravil, když vycházel z předsíně na schodiště. „Musím vás jen upozornit: možná že nás někdo slyšel a náš rozhovor by mohl být všelijak zkreslen. Aby z toho bůhvíco nebylo, budu nucen seznámit pana ředitele s obsahem naší rozmluvy... alespoň s jejími hlavními body. Je to má povinnost!“

„Seznámit? Tak pal, seznamuj!“

Kovalenko ho popadl zezadu za límec a nakopl ho, až se Bělikov hřmotě svými galošemi skutálel dolů ze schodů. Schodiště bylo vysoké a příkré, ale dokutálel se až dolů bez úrazu. Zvedl se a sáhl si na nos: jsou brýle celé? Ale právě v té chvíli, kdy se kutálel ze schodů, vešla Váreňka s dvěma dámami. Stály dole a viděly všecko – a to bylo pro Bělikova to nejhroznější. Snad si měl raději zlomit vaz a obě nohy, než být na posměch, vždyť teď se to doví celé město, donese se to až k řediteli, k inspektorovi, a ach, bůhví k čemu to povede! Někdo nakreslí novou karikaturu a skončí to všechno tak, že bude muset jít do výslužby...

Když se zvedl, Váreňka ho poznala. Viděla, jak směšně se tváří, jak má zmačkaný kabát, všimla si jeho galoší, a protože nevěděla, co se stalo, v domnění, že spadl sám, se neovládla a vybuchla na celý dům:

„Cha-cha-cha!“

A to hlučné, zvonivé cha-cha-cha znamenalo konec všeho: Bělikovových námluv i jeho pozemského života. Už neslyšel, co mu říkala Váreňka, nevěděl už nic. Když se vrátil domů, odstranil nejprve ze stolu její portrét a pak ulehl a už nikdy nevstal.

Asi za tři dni za mnou přišel Afanasij, abych mu poradil, jestli nemá dojít pro doktora, že se s pánem něco děje. Zašel jsem se na Bělikova podívat. Ležel pod nebesy přikrytý pokrývkou a nemluvil.

Na moje otázky odpovídal jenom ano nebo ne, víc ani muk. Leží, kolem lelkuje zamračený a zachmuřený Afanasij a vzdychá. A páchne z něho vodka jako z krčmy.

Za měsíc Bělikov umřel. Na pohřbu jsme byli všichni, totiž obě gymnázia i seminář. Teď, když ležel v rakvi, měl mírný, laskavý, ba téměř veselý výraz, jako by měl radost, že ho konečně položili do pouzdra, z něhož se už nikdy nedostane. Ano, dosáhl svého ideálu! A jako jemu na počest se pohřeb konal za pošmorného, deštivého počasí a my všichni měli galoše a deštníky. I Váreňka byla na pohřbu, a když spouštěli rakev do hrobu, také si poplakala. Všiml jsem si, že Ukrajinky znají jen smích nebo pláč a že v prostřední náladě nebyvají.

Přiznám se, že při pohřbívání takových lidí, jako byl Bělikov, člověk pookřeje. Když jsme se vraceli ze hřbitova, měly naše tváře zdrženlivý, postní výraz, nikdo nechtěl dát najevo pocit uspokojení – pocit podobný tomu, jaký jsme zakoušeli, už je to tak dávno, ještě v dětství, když dospělí odjeli z domu a my běhali hodinu dvě po zahradě a kochali se naprostou svobodou. Ach svoboda! Svoboda! Pouhá její připomínka, pouhá naděje na ni dává duši křídla, nemám pravdu?

Ze hřbitova jsme se vrátili dobře naladěni. Ale neuplynul ani týden a život šel po staru, stejně nevládný, únavný a šedivý, takový, jaký oběžníky nezakazovaly, ale také nijak zvlášť svobodný. Lépe nebylo. Opravdu, Bělikova pochovali, ale kolik takových lidí ve futrálu ještě zůstalo, co jich ještě bude!“

„Tak, tak, v tom to právě vězí,“ řekl Ivan Ivanyč a zabafal.

„Co jich ještě bude!“ opakoval Burkin.

Profesor vyšel ze stodoly. Byl to člověk pomenší postavy, tlustý, docela holohlavý, s černým plnovousem takřka po pás. Za ním vyšli dva psi.

„To je měsíc, to je ale měsíc,“ řekl a zadíval se vzhůru.

Byla už půlnoc. Napravo bylo vidět celou vesnici. Dlouhá ulice se táhla daleko, na pět verst. Všechno bylo pohrouženo do tichého, hlubokého spánku. Nikde se nic nepohnulo, nikde nebylo slyšet ani

nejslabší hlásek; je to až neuvěřitelné, že v přírodě může být tak ticho. Když se člověk dívá za měsíčné noci do široké vesnické návsi s jejími chalupami, stohy a spícími vrbami, rozhostí se mu v duši klid. Nikým nerušena, skryta stínem noci před lopotou, starostmi a hořem, je mírná, tesklivá, překrásná, a zdá se, že i hvězdy do ní shlížejí dojatě a že už není na zemi zlo, že je vše šťastné. Nalevo, na kraji vesnice začínalo pole; rozkládalo se široko daleko po celém obzoru, ale ani na celém tom nedozírném poli zalitém měsíčním světlem se nic nepohnulo, nic neozvalo.

„Tak, tak, v tom to právě vězí,“ opakoval Ivan Ivanyč. „A není snad to, jak se dusíme a tísníme ve městě, jak zbytečně škrábeme po papíře, jak hrajeme vint, není to snad také takové pouzdro? A to, jak celý svůj život prožijeme mezi zahaleči, hádaly, hloupými a prázdnými ženami, to, jak mluvíme a posloucháme různé nesmysly, není to snad pouzdro? Povím vám, chcete-li, jeden velmi poučný příběh.“

„Ne, už je čas na spaní,“ řekl Burkin. „Až zítra.“

Oba vešli do stodoly a lehli si do sena. Už se oba zakutali a začali dřímat, když se najednou ozvaly kradmé kroky: ťap, ťap... Někdo chodil nedaleko stodoly; ujde kousek, zastaví se a za chvíli zas: ťap, ťap... Psi zavrčeli.

„To tu obchází Mavra,“ řekl Burkin.

Kroky utichly.

„Vidět a slyšet, jak lžou,“ řekl Ivan Ivanyč a převrátil se na druhý bok, „a ještě tě pokládají za blázna, že jim to lhaní trpíš, snášet urážky a ponížení, nesmět otevřeně prohlásit, že jsi na straně čestných, svobodných lidí, lhát sobě samému, usmívat se, a to všecko za kus chleba, za teplý kout, za nějaký titulek, který nemá za groš cenu – ne, takhle se dál nedá žít!“

„No, to už je zas z jiné opery, Ivane Ivanyči,“ řekl profesor. „Spěme už!“

A za deset minut Burkin už spal. Ale Ivan Ivanyč se převracel z boku na bok a vzdychal. Nakonec vstal, vyšel ven, usedl přede dveřmi a zapálil si dýmku.

75: AHl3`fa`BShrah] ž: a]éZg_ adM]kzA`↑ V? efelã]`[Zah`ShBd]WS`S'ž.
ISBN 978-80-274-1107-8. Dostupné z: https://web2.mlp.cz/koweb/00/04/54/67/75/horke_humoresky.pdf.
[cit. 2024-03-30].